

Fátæksligar umstöður

Samræða við Christian Djurhuus

— Eg minnst væl Janus frá barnárum mínum, og fylgdi væl við, tá hann kom heim at ferðast. Hann plagdi at koma inn á gólvið í Ólastovu, har vit búðu, og práta við pápa mín, Hans Andreas. — Janus var altíð tíðindafróður.

Soleiðis greiðir Christian Djurhuus, fyrrverandi sýslumaður og lögmaður frá. Umframt at vera skyldmenn eru báðir vaksni upp í sama býlingi í Havn — niðri við Eystaru vág. Ti hava vit havt eina samræðu við Christian Djurhuus um slekt, Áarstovu, Janus sjálvan og onnur viðurskipti.

Um hetta tíðarbilið, sum Christian sipar til í innganginum, gekk Janus á latínskúla — studentaskúla — á Bornholm, og seinri, tá hann las við universitetið í Keypmannahavn.

Fátæksligar umstöður

Janus var sonur Elsu Mariu og Óla Jákup Djurhuus. Óla Jákup í Áarstovu, sum hann vanliga varð róptur, var útróðarmaður. Hann átti sjálvur bát og neyst og hevði ymiskar menn at rógva út við sær. Annars luttók hann í fyrifallandi arbeiði.

— Uppvakstrarumstøðurnar hjá Janusi vóru fátæksligar og foreldrin hövdu ikki ráð at halda Janus til at lesa. Men longu meðan hann gekk í skúla — í almúgvuskúlanum — visti hann framúrskarandi gávur, og kom ti eisini at ganga í realskúla og seinri at lesa víðari í Danmark.

— Men, greiðir Christian frá, hetta kundi bert lata seg gera, ti ein pápa-beiggi Janusar, og abbabeiggi mín, Hans Andreas — Dia á Vertshúsinum — helt honum til.

Kinafarari og hoteleigari

— Hesin Hans Andreas hevði upprunliga verið sokallaður «kinafarari». — Við týskarum og eingilskmonnum hevði hann siglt upp á Kína. Hann var frálíkur frægumaður og visti nógv at fortelja. Tað, sum hann fortaldi, vóru bæði skemtisøgur, fantasiríkur sum hann var, og frásøgur um verulig viðurskipti í tí stóru verð.

— Komin til mans og reiðuliga tað, kom Hans Andreas heim til Føroya aftur og búsettist í Havn, har hann rak vertshús undir heitinum Hotel Djurhuus — ella Vertshúsið, sum vit vanliga siga.

Á Vertshúsið komu nógv fólk, og í hesum alheimsliga umhvørvinum hevur Janus óivað sitið alspentur og lurtað og gjørt sær tankar um ta stóru verð, sum lá uttanfyri Eystaru vág og Havnina.

Hesin sami Hans Andreas gekkti eisini húsin, Knútsstova, sum longu norðan fyri Vertshúsið — millum Vertshúsið og Áarstovu — barnaheimið hjá Janusi. Í Knútsstovu handlaði hann.

Oman eftir Áarvegnum. Sunnanvert og vestanfyri brúnna sæst Áarstova

Sjóvarbóndin bygd í Áarstovu

Áarstova bar navn av ánni — Havnará. Húsin lógu út móti ánni — og beint norðan fyri tey gekk brúgv yvir ána.

Christian Djurhuus greiðir frá, at Sjóvarbóndin — Jens Christian Djurhuus — bygd í Áarstovu at gista í, tá hann var í Havn.

— Nær, Sjóvarbóndin bygd í Áarstovu, veit eg ikki, men eg veit, nær langabbi mín, og abbi Janusar, Hans Andreas, kom at búgva í henni. Tað var í 1834.

— Og tað kom seg soleiðis, at hann var forpaktari á fútagarðinum í Hoyvík. Tá var skikkur, at tá ein garður var leysur, kundi maður av prestaeitt, sum hann var av, skja um at fáa garðin. Nú var ein garður leysur og langabbi, sum var dugnaligur jarðabrukari eftir hvat sigst, søkti um garðin, men fekk hann ikki. Orsøkin var hon, at fútin hevði ikki givið honum viðmæli, ti hann vildi hava hann verandi á fútagarðinum í Hoyvík.

Rýmdi til Havnar

— Tá hetta kom langabba fyri oyra, rýmdi hann av garðinum til Havnar. Abba mín, Christian, bar hann í leyp, meðan Óli Jákup, pápa Janusar, leiddu tey í millum sín. Meira hövdu tey ikki við sær.

— Langabbi búsettist í Áarstovu, sum Óli Jákup fekk, tá hann var tilkomin og giftist, meðan abbi giftist inn í Ólastovu.

Óli Jákup vaks annars upp í Hósvík og giftist við hósvíkgentu, Elsu Mariu, sum var úr Frammistovu, í Toftum. Óli Jákup dugdi væl at skriva og lesa. Tað hevði hann lært í heiminum í Hósvík.

Bert ein klokka

Um tíðina, tá Óli Jákup og Christian í Ólastovu vóru ungir og róðu út, greið Christian Djurhuus forvitnisliga frá:

— Eg minnst, at abbi plagdi at fortelja mær, at ikki drukku teir kaffi, áðrenn teir fóru til útróðrar. Nei, afturimóti supu teir súpan.

— Annars hevði eingin klokku tá. Umframt hjá teimum donsku embætismonnum, var bert klokka í einum húsum. Tað var í Geil. Tá teir tíðliga á morgni skuldu til útróðrar, sóu teir vanliga á stjørnunum, hvat klokkan var, men tá myrkt var í veðrinum, plagdi annar teirra at fara yvir um ána og stilla seg undir húsum í Geil, til klokkan einaferð sló. Hon sló so hart, at tað hoyrdist út.

Royndi seg í politikki

Hóast borin í heim og vaksni upp undir hesum trøngu korunum, eydnaðist Janusi at vinna sær útbúgving og ganga aðrar leiðir. Longu í realskúlatíðini fekk hann ans fyri føroyskum máli og tjóðskaparrørslan, sum um hetta mundið var í besta blóma, hevði eisini havt ávirkan á hansara sinni og lagt grundarlag undir hansara politisku áskoðan.

Eftir lokið prógv í 1911, starvaðist hann m.a. sum dómarafulltrúi í Danmark. Til Føroya kom hann í 1922 og rak sakføraravirki til síðst í tjúgunum.

Í hesum árunum, 1926, royndi hann seg í politikki. Hann stillaði upp til fólkatingsval móti Maurentius Viðstein og Andrass Samuelsen. Hann fekk 450 atkvøður, meðan hinir fingi ávíkavist 1046 og 2462 atkvøður.

Christian Djurhuus sigur seg ikki minnst nakað serligt í samband við valið:

— Men eg haldi, at Janus hevði politiskar ambítionir. Hann helt seg til somu hugsjón sum Sjálvstýrisflokkurin hevði og legði ikki egnar, sjálvstøðugar ætlanir fram.

— Var Janus loysingarmaður?

— Nei, tað var hann ongantíð. Hann vendi ikki upprunaligu sjálvstýrishugsjónini bakið.

— Undir krígunum skrivaði hann nakað móti Fólksflokkinum, luttók hann annars nógv í politiskum orðaskifti?

— Fólksflokkinn dámdi honum ikki og hann skrivaði nakað móti fólksflokksmonnum, men annars legði hann seg ikki nógv í politisk orðaskifti.

Fekk fongsulsrevsing

Støður í Føroyum vardi bert í nøkur ár. Janus var dæmdur at sita:

Hann skuldi innkassera pening fyri ein mann, sum fekk varhugan av, at Janus hevði fingið peningin, sum hann ikki hevði sent víðari. Maðurin steyndi Janusi og sakførarin, Simons, fór so vitt, at hann fekk Janus dæmdan at sita, hóast peningahæddin var lítil. Einar 100 kr., eftir tí sum okkum er upplýst. Umframt fongsulsrevsingina misti Janus bestallingin, sum hann tó fekk aftur seinni.

Eftir at hava sitið varð Janus verandi í Keypmannahavn, til hann í 1938 vendi aftur til Føroya fyri at vera. Hann var ikki støðufastur og búði í Havn, eitt skifti í Svínø og nøkur av krígsárunum búði hann á Tvøroyri. Øll hesi árin rak hann sakføraravirki.